

Apostolische reis naar Duitsland

22 - 25 september 2011

Toespraak van paus Benedictus XVI tot vertegenwoordigers van de Raad van de Evangelische Kerk in Duitsland

Vrijdag 23 september 2011

Augustijnerklooster, Erfurt

Geliefde broeders en zusters!

Nu ik hier het woord neem, wil ik allereerst zeggen hoe diep dankbaar ik ben dat wij hier kunnen samenkomen. Mijn dank geldt in het bijzonder u, geliefde broeder voorzitter Schneider, dat u mij welkom hebt geheten en mij door uw woorden in uw midden hebt opgenomen. U hebt uw hart geopend, het waarlijk gemeenschappelijke geloof, het verlangen naar eenheid openlijk tot uitdrukking gebracht. En wij verheugen ons ook, omdat ik geloof dat deze bijeenkomst, onze ontmoetingen ook als een feest van de gemeenschappelijkheid van het geloof worden gevierd. Ik zou allen nog willen danken voor uw geschenk dat wij op deze historische plaats met elkaar als christenen mogen spreken.

Voor mij als bisschop van Rome is het een zeer emotioneel ogenblik u hier in het oude augustijnerklooster te Erfurt te ontmoeten. Wij hebben het zo-even gehoord: hier heeft Luther theologie gestudeerd. Hier is hij priester gewijd. Tegen de wens van zijn vader in is hij geen rechten blijven studeren, maar heeft hij theologie

gestudeerd en zich op de weg naar het priesterschap begeven binnen de orde-gemeenschap van de heilige Augustinus. En op deze weg ging het hem niet om zo maar iets. Wat hem dreef, was de vraag naar God, die de diepe hartstocht en drijfveer van zijn leven en zijn hele weg is geweest. "Hoe krijg ik een genadige

God?": deze vraag heeft hem in het hart getroffen en stond op de achtergrond van heel zijn theologisch zoeken en worstelen. Theologie was voor Luther geen academische aangelegenheid, maar een worstelen om zichzelf en dit was weer een worstelen om God en met God.

"Hoe krijg ik een genadige God?" Dat deze vraag de drijvende kracht van heel zijn weg was, treft mij steeds weer in het hart. Immers, wie interesseert dit eigenlijk vandaag nog - ook onder de christenen? Wat betekent de vraag naar God in ons leven? In onze verkondiging? De meeste mensen, ook christenen, veronderstellen dat God zich uiteindelijk niet interesseert voor onze zonden en deugden. Hij weet immers dat wij allen slechts vlees zijn. En voor zover men over het algemeen nog aan een hiernamaals en een oordeel van God gelooft, veronderstellen wij praktisch bijna helemaal dat God grootmoedig moet zijn en ten slotte onze kleine fouten in zijn barmhartigheid wel door de vingers zal zien. Maar zijn zij eigenlijk zo klein, onze fouten? Wordt de wereld niet verwoest door de corruptie van de groten, maar ook van de kleinen, die alleen maar aan hun eigen voordeel denken? Wordt zij niet verwoest door de macht van de drugs, die enerzijds leeft van de zucht naar leven en geld en anderzijds van de genotzucht van de mensen die eraan verslaafd zijn? Wordt de wereld niet bedreigd door de groeiende bereidheid tot geweld, niet zelden in religieuze vorm? Zou de verwoestende kracht van honger en armoede in delen van de wereld zo groot geweest zijn als we in ons meer liefde tot God en van Hem uit meer liefde tot de naaste, tot zijn schepselen, de mensen, zouden hebben? En zo zou men kunnen doorgaan. Nee, het boze is geen kleinigheid. Het zou niet zo machtig kun-

nen zijn als wij God werkelijk in het middelpunt van ons leven zouden plaatsen. De vraag "Hoe staat God ten opzichte van mij, hoe sta ik voor God?" - deze brandende vraag van Luther moet weer opnieuw en zeker in een nieuwe vorm ook onze vraag worden, niet academisch, maar reëel. Ik denk dat dit de eerste oproep is die wij bij de ontmoeting met Martin Luther zouden moeten horen.

En dan is belangrijk: God, de enige God, Schepper van hemel en aarde, is iets anders dan een puur filosofische hypothese over de oorsprong van de kosmos. Deze God heeft een gezicht en heeft tot ons gesproken. Hij is in de mens Jezus Christus één van ons geworden - ware God en mens tegelijk. Luthers denken, zijn hele spiritualiteit was geheel christocentrisch. "Wat Christus' zaak bevordert", was voor Luther de beslissende hermeneutische maatstaf voor de uitleg van de Heilige Schrift. Dit veronderstelt echter dat Christus het middelpunt van onze spiritualiteit is en dat de liefde tot Hem, het samen leven met Hem ons leven bepaalt.

Men zou nu misschien kunnen zeggen: alles goed en wel, maar wat heeft dat alles te maken met onze oecumenische situatie? Is dit alles misschien alleen maar een poging om over dringende problemen heen te praten, terwijl we op praktische vorderingen, op concrete gebeurtenissen wachten? Ik antwoord daarop: het belangrijkste voor de oecumene is allereerst dat wij niet onder druk van de secularisatie de grote dingen die wij gemeenschappelijk hebben bijna ongemerkt verliezen, dingen die ons in ieder geval tot christen maken en die ons als gave en opdracht zijn gebleven. Het was de fout van het confessionele tijdperk dat wij in sterke mate hebben gekeken naar wat ons

scheidt, en op existentieel niveau in het geheel niet hebben waargenomen wat wij in de grote directieven van de Heilige Schrift en de oudchristelijke geloofsbelijdenissen gemeenschappelijk hebben. Voor mij is de grote oecumenische vooruitgang van de laatste decennia dat wij ons bewust zijn geworden van deze gemeenschappelijkheid, dat wij deze gemeenschappelijkheid in het gezamenlijk bidden en zingen, in het gezamenlijk opkomen voor het christelijke *ethos* ten opzichte van de wereld, in het gezamenlijk getuigenis van de God van Jezus Christus in deze wereld, erkennen als ons gemeenschappelijk, onvervreemdbaar fundament.

Zeker is het gevaar dat wij dat verliezen niet irreëel. Ik zou kort op twee gezichtspunten willen wijzen. De geografie van het christendom is in de jongste tijd diepgaand veranderd en is nog steeds aan het veranderen. Ten opzichte van een nieuwe vorm van christendom, die zich uitbreidt met een reusachtige en in haar vormen soms beangstigende missionaire dynamiek, weten de klassieke confessionele Kerken zich vaak geen raad. Dat is een christendom met een geringe institutionele consistentie, met weinig rationele en nog minder dogmatische bagage, ook met een geringe stabiliteit. Dit wereldwijde verschijnsel - waarover ik de bisschoppen uit de hele wereld steeds weer hoor spreken - stelt ons allen de vraag: wat heeft deze nieuwe vorm van christendom ons te zeggen, positief en negatief? In ieder geval stelt het ons opnieuw de vraag wat het blijvend geldige is en wat anders kan en moet - de vraag betreffende onze fundamentele gelovige keuze.

Diepgaander, en in ons land nog dringender, is de tweede uitdaging aan de hele christenheid, waarover ik hier zou willen

spreken: de context van de gesecculariseerde wereld waarin wij vandaag als christen ons geloof moeten beleven en getuigenis ervan moeten afleggen. De afwezigheid van God in onze samenleving wordt steeds nijpender, de geschiedenis van zijn openbaring, waarover ons de Schrift vertelt, lijkt iets van een ver verleden dat steeds verder van ons af komt te staan. Moet men toegeven aan de druk van de secularisering, modern worden door het geloof aan te lengen? Natuurlijk moet het geloof vandaag opnieuw worden overdacht en vooral opnieuw beleefd, opdat het heden wordt. Maar niet het aanlengen van het geloof is de oplossing, maar slechts het volledig te beleven in ons heden. Dat is een oecumenische kerntaak waarbij wij elkaar wederzijds moeten helpen: tot een dieper en levendiger geloof komen. Geen tactieken redden ons, redden het christendom, maar een nieuw doorzicht en nieuw beleefd geloof, waardoor Christus en met Hem de levende God in onze wereld binnenkomt. Zoals de martelaren van de nazitijd ons tot elkaar hebben gebracht en de eerste grote oecumenische beweging hebben bewerkstelligd, zo is het geloof dat innerlijk wordt beleefd in een gesecculariseerde wereld ook vandaag de sterkste oecumenische kracht die ons tot elkaar brengt, de eenheid in de ene Heer tegemoet. En laten wij Hem daarom vragen dat wij opnieuw leren het geloof te beleven en dat wij zo één worden.

Benedictus XVI

© Copyright 2011 - Libreria Editrice Vaticana / Secretariaat RK Kerk in Nederland

Vertaling: drs. H.M.G. Kretzers